

TEMPS ERA TEMPS

Uns arxius que trencaran cors

VÍCTOR ALBA

Els arxius del Cesid, ja ho sabem, estaven a disposició de qualsevol Perote que els volgués vendre. Els de l'Intelligence Service britànic deixen escapar de tant en tant alguna espurna que aprofiten els diaris sensacionalistes. Als Estats Units, per llei, els arxius de l'FBI i de la CIA s'obren al cap d'un determinat nombre d'anys (amb els noms propis esborrats, això sí). Els arxius soviètics, en canvi, estaven tancats i barrats i fins a la caiguda del Mur de Berlín ningú no hi entrava. Ara es poden consultar, amb influències, propines i qui sap quines giragoneses.

Teníem revelacions d'aquests arxius sobre Stalin mateix, sobre la Guerra Freda, sobre els processos de Moscou. Ara en tenim sobre la nostra Guerra Civil (vull dir la de Franco). Tres especialistes, Ronald Radosh, Mary R. Habeck i Grigory Sevostianov, han reunit, traduïts a l'anglès, una munió de documents soviètics sobre la situació militar, els anarquistes, els poumistes, els comunistes (i psuquistes), els governants republicans i les brigades internacionals.

Formen un volum de més de 500 pàgines, *Spain Betrayed* (Espanya traïda), que ha publicat la Universitat de Yale i que tinc entès que es traduirà i publicarà també aquí.

Es podrà veure com els enviats soviètics a Madrid, València i Barcelona anaven irremissiblement cap al tret a la nuca, quan els cridaven a Moscou. Recordeu que ni un -repeteix, ni un- dels soviètics que foren testimonis i tractaren de ser actors de la Guerra Civil van sobreviure, que tots -repeteix, tots-, foren executats. L'única excepció fou Ilya Ehreburg, el periodista,

que sabia canviar de llengua com qui canviava de ploma.

Hi ha documents sobre l'assassinat d'Andreu Nin, sobre la Batalla de l'Ebre -imposada per Stalin per tal de liquidar l'exèrcit republicà quan ja negociava amb Hitler la seva aliança-, sobre les trameses d'armes pagades per endavant (quan Hitler i Mussolini les facilitaven a Franco a crèdit).

Els recopiladors d'aquesta documentació esfereïdora donen uns quants noms d'autors que escrivieren sobre la Guerra Civil sense disposar del material dels arxius soviè-

odiaven el feixisme, les revelacions dels arxius soviètics els trencaran el cor. Fins ara encara podien creure -i transmetre als seus fills i néts- que tot eren calúrnies de la CIA i la Guerra Freda... Ara, si llegeixen el llibre, tindran davant els ulls els comunicats dels agents soviètics preparant, a la vegada, l'execució dels soviètics destacats a la zona republicana i el tret a la nuca de la República. Com que no eren di-

rigents -ni Pasionaries ni Carrillos-, ells s'ho creien, el que llegien a *Mundo Obrero* i *Treball*. Ara, qui sap com reaccionaran. El més probable és que alguns es neguin a llegir el llibre i que diguin que tot són falsificacions. Però n'hi haurà d'altres a qui se'ls engongirà el cor.

Davant d'ells no ens donarà cap satisfacció, als que ja afirmàvem tot això sense conèixer els arxius de Moscou, poder recordar-los: "Ja us ho dèiem". Estic segur que no ho direm. I que també se'ns trencarà el cor.

tics i que saberen veure, malgrat això, la realitat de l'ajuda soviètica, primer per oposar-se a tota mena de mesura revolucionària, perquè Stalin, ja aliat amb París, volia aliar-se amb Londres i no li convenia alarmar els conservadors anglesos. Després, per liquidar la guerra sense aparèixer com el liquidador, per tal de conservar la fidelitat dels que creien en ell.

REPÚBLICA I FEIXISME

A aquests, que eren multitud a tot el món, que sentien entusiasme per la República i

ARA COM ARA

Obra mestra absoluta

CARLES HAC MOR

Diríeu -i ja ho he sentit a dir- que el llibre *Canaris fosforescents*, (Edicions 62/Empúries) d'Enric Casasses, no té ni cap ni peus. I és que en comptes d'un sol cap i de dos peus en té molts, aquest poema de 51 pàgines no pas plenes i de 51 fragments o poemes en prosa amb un estirabot cada un, per bé que cada poema, i tot plegat, ja n'és un altre, d'estirabot.

Una tal incongruència, relativa, hi configura una mena d'estètica de la poca-solta, o poc sentit, que vol dir d'una gran pluralitat de sentits. O sigui, hauríem de referir-nos a la posada en llibre d'una anèstica sense solta ni volta, indisciplinària i feta amb vista a una inintel·ligibilitat. Aquesta, però, pot esdevenir comprensibilitat si el lector entén que no hi ha res a entendre, en aquests poemes, al marge del que ell hi pugui capir si defuig la manera de llegir a què ens han -i ens hem- més o menys mal acostumat.

I, per sort, ni tan sols són faceciosos, els fragments i llur conjunt: l'humor que se'n desprèn es mou al marge de l'acudit i, ben mirat, també de l'estirabot. Per tant, farem bé d'enraonar de metaestirabots.

Així, amb aquests canaris deliquescents

(que tenen -permeten, obliguen a- lectures innombrables i que com més va més riques són), la poesia esdevé antipoesia o l'antipoesia passa a ser poesia. Escriure poesia-poesia, avui i sempre, té poc a veure amb la voluntat d'expressar i comunicar. Quan la poesia-poesia és assolida, qui s'expressa no és només el poeta o l'anti-poeta, sinó sobretot el llenguatge. Casasses hi deixa anar, deixa córrer, el llenguatge dins els paràmetres que el llenguatge mateix li fixa.

La genialitat -perquè el llibre ho és, de genial- rau a fer que res no respongui a cap pretensió de *dir*, de dir coses, ja siguin transcendents o intranscendents. El pitjor que hom pot afirmar d'un poeta (i els antipoesies són poetes) és que té moltes coses a dir.

Malament rai, si hom té molt a dir: els seus poemes seran putrefactes. Per fer poemes hom s'ha de situar -com ho fa Enric Casasses- en la posició de qui no té res de res a dir. I com menys coses hom vulgui dir, més en dirà, precisament perquè no en voldrà dir cap: deixarà que les coses, les digui, o no les digui, el llenguatge.

Aquesta fe en el llenguatge -en l'idioma, en un idioma determinat, que és on

es concreta el llenguatge- fa de fonament de tota la poesia no encarcarada. Qui mana "Qui no tingui res a dir que calli", a més de manifestar-se d'una manera feixititzant, no cospa quina cosa màgica és això que en diuen creació poètica i que, de fet, no és altra cosa que una manera d'escriure inspirada, el resultat de la qual és la poesia-poesia.

Canaris fosforescents amplia el camp de les poesies, assenyala el lloc de la poesia-poesia, dona llibertat i llibertinatge als poetes. I alhora indica -al lector sense prejudicis adquirits per la lectura de poesia eixorca- com neix l'hàbit poètic veritable, que no té res a veure amb la remor adotzenada de la poesia que encara arrossega romanticismes i d'altres ròssecs culturals.

Llibre de tauleta de nit, de sobretaula de dinar, de sopar o d'esmorzar, o per llegir-lo al bosc o al metro, davant el mar o en un ascensor, *Canaris fosforescents* tot just exigeix -i això pot ser força dur per a molts poetes i lectors de poesia- de desempallegar-se d'uns hàbits mentals que s'adiuen amb la repressió que comporta l'ordre social, i individual, vigent.

Aquests canaris són llibertaris, perillosos per als guardians de l'ordre del subjepte-verb-predicat: volen -de volar i no pas de voler- en totes direccions.

PEL CIBERESPAI

Literatura antiga

CARLO ANDREOLI

vespito@vespito.net

Letra és un portal des d'on s'accedeix a un munt de recursos relacionats amb la nostra literatura: pàgines sobre gairebé tots els autors en català, base de dades de premis literaris de casa nostra, informació sobre períodes i moviments literaris, accés a estudis molt interessants sobre la literatura a l'exili o sobre obres com el *Curial e Güelfa* del segle XV. Tot això és dins de la web de la Universitat Oberta de Catalunya.

El mes de juny passat aquest portal va emetre el veredict del primer premi Letra de pàgines web sobre literatura catalana. El jurat, format per cinc experts catalans en literatura i Internet, va concedir el premi a RIALC, repertori informatitzat de l'antiga literatura catalana, un projecte de la Universitat Frederic II de Nàpols en col·laboració amb altres universitats europees, entre les quals l'Autònoma de Barcelona i la de Girona. La seva finalitat és l'inventari crític de la poesia catalana dels segles XIV i XV, tradició que pren vida de la civilització trobadoresca dels segles XII i XIII i en prolonga inicialment la llengua que a poc a poc es va localitzant, per arribar a la Modernitat amb les poesies d'Ausiàs March, obra mestra de la lírica europea del Quatrecent, i amb l'obra de Joan Roís de Corella, amb apectes típicament humanístics.

Aquesta web presenta doncs tot el corpus de la poesia lírica catalana d'aquests segles, incloent-hi alguns textos fins ara inèdits, i ens ofereix així la transcripció, segons rigorosos criteris filològics, de poesies de més de dos-cents autors, a més d'un bon nombre que són anònimes, principalment de temàtiques religiosa i amorosa.

En el futur, la web inclourà també el repertori de poesia narrativa i esdevindrà així la catedral de la literatura catalana medieval. A més, la web inclou textos que s'escapen de la cronologia establerta per al projecte, però que no deixen de ser medievals, com el *Misteri d'Elx*, obra de teatre de principis del segle XVI, o el *Blandin de Cornalha*, breu narració cavalleresca del segle XIV.

Tant de bo abundessin iniciatives com RIALC a Internet, que és un mitjà que es presta molt bé a la documentació, a posar a disposició de tothom també allò que altrament arribaria a un auditori molt restringit, i en aquest cas es quedaria en la publicació d'un llibre d'àmbit acadèmic.

<http://www.uoc.es/letra>
<http://www.riald.unina.it>